

3 ASO periode 2

Jozua en Rechters

Keuzes maken

1. Leerplandoelen SO II. 3A. 2

1. De lln situeren Jozua en Rechters binnen de structuur van het Oude Testament.
2. De lln geven aan dat het land een geschenk van God is.
3. De lln geven toelichting bij de bijzondere opdracht waarvoor Jozua is geplaatst.
4. De lln laten zien dat de houding van Rachab een geloofskeuze is.
5. De lln geven de hoofdlijnen van het boek Jozua weer.
6. De lln omschrijven het belang van de trouw aan God in de afscheidsrede en verbondsvernieuwing van Jozua.
7. De lln verklaren wat een rechter is en doet.
8. De lln geven het algemene patroon van de rechterverhalen weer.
9. De leerlingen laten zien waarom Debora een bijzondere rechter was.
10. De lln vertellen hoe God ondanks de zwakheid van Gideon een grote bevrijding tot stand bracht.
11. De lln beschrijven hoe Simson ondanks verkeerde keuzes toch door God gebruikt werd.
12. De lln leggen een verband tussen deze verhalen en hun eigen leven betreffende het maken van (goede) keuzes.
13. De lln geven weer in welke situaties het voor hen moeilijk of verwarrend is om te kiezen.
14. De lln verwoorden dat keuzes grote gevolgen kunnen hebben voor hun leven
15. De lln geven voorbeelden die tonen dat God trouw blijft ook als mensen verkeerde keuzes maken.
16. De lln lichten het verband tussen kiezen en geloven toe.

2. Schema SO II. 3A. 2

Jozua en Rechters – Keuzes maken			
Leefwereld	Bijbel	Thema	Attitude
Kiezen is vaak moeilijk en verwarrend	Jozua	Keuzes maken	Het belang inzien van trouw en betrouwbaarheid
Sommige keuzes hebben grote gevolgen	Rechters: Debora	Volwassen worden	Bereid zijn goede keuzes te maken op lange termijn; niet altijd de makkelijkste weg kiezen
Pijnlijke gevolgen van verkeerde keuzes	Gideon	Kiezen en geloven	Bereid zijn de prijs te betalen van volwassen worden
Omgaan met groepsdruk en de druk van de meerderheid	Simson	Trouw aan God	Beseffen dat sommige keuzes grote gevolgen hebben.
Onmiddellijk genot en/of langdurig geluk?		Wat is afgoderij/verleiding/ontrouw vandaag?	

3. Invulling

In de tweede graad zijn we afwisselend met kerkgeschiedenis en Bijbel bezig. In de eerste lesperiode hebben we ons gebogen over het prille begin van de kerk, nu richten we ons op de oudste periode van Israël als volk in het land. En hier komt nog een actueel thema uit de leefwereld van onze leerlingen bij, namelijk “keuzes maken”. Wat betreft de Bijbelverhalen willen we ons verdiepen in de boeken Jozua en Rechters.

Volgens de Joodse traditie is Jozua het eerste profetische boek. Het boek Jozua begint met de dood van Mozes. Het lijkt wel alsof de geschiedenis van de uittocht en de bevrijding komt stil te vallen met de dood van Mozes. Hoe moet het nu verder met het volk van God? Jozua zal letterlijk stappen moeten zetten om het beloofde land binnen te gaan. Hij moet kiezen en gaan, en dit vraagt durf!

(Doelstelling 2) Het boek Jozua heeft één centraal thema: hét land. En niet zomaar een stukje land ergens op aarde maar hét beloofde land Kanaän. Aan het begin hoor je: ‘Ga naar het land dat ik het volk van Israël zal geven’ (Jozua 1: 1-2) en aan het einde van het boek is dat land een grondgebied (NBG: “erfdeel”) geworden (‘Iedereen ging naar zijn eigen grondgebied/erfdeel’, Jozua 24:28). De nadruk ligt in het boek Jozua op het land als geschenk van God: ‘Elk stuk grond dat jullie zullen betreden geef ik jullie, zoals ik Mozes heb beloofd’ (Jozua 1: 3). Maar het effectief in bezit nemen gaat niet zonder strijd en moeite.

Het tweede belangrijke thema van het boek is de oproep om trouw te blijven aan de Thora. Het land wordt alleen gegeven als je je houdt aan de woorden van God.

In het boek Rechters is de trouw aan God en de trouw van God de rode draad. Er is een terugkerend schema te herkennen namelijk: ontrouw aan God, onderdrukking door een vijandig volk, hulpgeroep tot God, het geroepen worden van een rechter en redding en bevrijding door God. Gideon en Simson zijn de meest bekende rechterverhalen, maar Debora is ook een interessant figuur. Naast rechter is zij ook een profetes.

Het is in veel opzichten een ruige pionierstijd, chaotisch, vol strijd om te overleven in een godvijandige omgeving, maar tegelijk vol unieke verhalen van overwinning. Er worden grote en grove fouten gemaakt, maar ondanks alle menselijk falen gaat Gods plan door.

(Doelstelling 12) Deze verhalen geven veel stof om van daar uit met de leerlingen na te denken over keuzes maken in hun eigen leven: de (mooie of pijnlijke) gevolgen van (goede of verkeerde) keuzes, het belang van rechtlijnig zijn en de kracht van geloof hierin. Hoe ouder onze leerlingen worden, hoe meer ze zélf mogen en moeten kiezen. Enerzijds is dat positief en spannend maar anderzijds vraagt het maken van goede keuzes (‘rechte voren trekken’) wel om moed. Er heerst vaak veel verwarring door de vele alternatieven die tegenwoordig op ons afkomen, door de vele meningen en de adviezen van iedereen. Het is niet te onderschatten hoe kiezen voor onze jongeren steeds moeilijker wordt. De reclamewereld spiegelt het onmiddellijke genot voor, de gemakkelijke weg. Is het niet zo dat wie op lange termijn geluk wil nastreven dit op korte termijn soms moet opofferen? Volwassen worden heeft te maken met verantwoordelijkheid opnemen voor onze keuzes en deze niet af te schuiven. Groepsdruk (de meerderheid, de mode, de vrienden...) kan ook heel dwingend zijn en voor vele jongeren (én volwassenen) moeilijk om aan te weerstaan. Verkeerde keuzes kunnen voor jarenlange (of levenslange) miserie zorgen. Maar God kan ook onze verkeerde keuzes omdraaien en doen meewerken ten goede. In welke mate heeft geloof een invloed op onze grote en kleine keuzes? Maakt het “eeuwigheidsperspectief” van een gelovige een verschil uit? Helpt het ons om betere keuzes te maken? In welke mate is geloven “roeien tegen de stroom in”? Geloven zelf is (niet: een emotie, maar) reeds een van de meest fundamentele keuzes, nl met welke ogen kijken we naar de wereld, naar onszelf en naar anderen? Of: wie mag de koers van mijn leven bepalen?

Week 1: Jozua en het beloofde land

Toelichting

(Doelstelling 1) In de Thora lezen we de wetten van God, hoe Hij het gewild had, het ideale plaatje van een “heilig volk” en een rijkelijk gezegend land. Wanneer het volk Israël het beloofde land zal ingaan, is het aan hen om dit in de praktijk om te zetten: de wet moet van de berg Sinaï landen in het dagelijkse leven. Dit gaat gepaard met veel vallen en opstaan, groeipijnen en geloofsdaden. Doorheen alles helpt God – en zonder zijn hulp zou het nooit gelukt zijn.

(Doelstelling 3) Jozua lezen gaat niet zonder het opfrissen van de geschiedenis van het volk Israël: we herhalen de belangrijke uittocht uit Egypte en de reis door de woestijn zodat duidelijk wordt op welke drempel Israël is aangekomen. Jozua blijkt een voorbeeld van een uitzonderlijk goed leider. De opdracht die God hem geeft (hfst 1) vraagt geloofsmoed en gehoorzaamheid, en hierdoor durft hij het onmogelijke aan. *(Doelstelling 4)* Rachab, de herbergierster uit Jericho, maakt een moeilijke, moedige en zeer verstandige geloofskeuze tegen de haar omringende omgeving in, zoals weinigen dat zouden doen (hfst 2). Ook bij de verovering van Jericho (hfst 6) vraagt God een duidelijke keuze om op Hem te vertrouwen en niet op menselijke kracht: sommige muren kan alleen God naar beneden halen.

(Doelstelling 12) Aansluitend op deze verhalen praten we even door over keuzes maken in ons eigen leven en trekken parallellen tussen de situatie van Jozua, Rachab... en onze situaties. Welke stappen vinden we moeilijk? Wanneer vraagt het veel geloof?

Bijbel

Jozua 1: 1-9: de opdracht van God aan Jozua

Jozua 2: 2-24: Jozua stuurt verkenners naar Jericho

Jozua 6: 1-25: de val van Jericho

Suggesties voor invulling

- Bespreek met de lln de betekenis van de naam Jozua ('De HEER redt') met het oog op het feit dat het niet Jozua is die het land veroverd, maar dat het de HEER is, die het land *geeft* (2: 2 en 16).
- Bespreek met de lln de stad Jericho als 'symbool' voor wat menselijkerwijs niet bedwongen kan worden: de hoge muren, de gesloten stad, trots, hoogmoed, ongenaakbaar, onbereikbaar.
- Bespreek de associatie met het woord 'muur': "De muren vliegen je aan", "Je vliegt tegen de muur op", "om tegen de muren op te kruipen", "Het zit muurvast" etc. Muren dienen om dingen buiten/binnen te houden.
- Hoe krijg je een muur omver, zo'n stad veroverd? Welke wapens zijn hiervoor nodig? Puntsgewijs verzamelen hoe Jozua dit probleem aanpakt: welke soldaten, welke wapens: priesters, ark (wat ligt er in de ark?), ramshoorn (waar wordt die gebruikt?), stilte, getal 7...
- Geef achtergrondinformatie over de bevolking van Kanaän: wat is er over hen bekend? (illustraties)
- Bespreek de stad Jericho als archeologisch fenomeen, *niet* om te bewijzen dat de Bijbel 'toch' gelijk heeft, maar gewoon omdat dat sommige leerlingen interesseert en in algemene zin de stof concreet maakt, zin voor dateringskwesties aanscherpt zonder dat het bedreigend is.
- Met de lln doorpraten over "iets wat jou werd beloofd", maar waar je toch veel geduld en moed voor moest oefenen en zelf actieve stappen zetten. (Bijv. als je in juni erdoor bent, krijg je een nieuwe fiets...)"
- "Het land is gegeven, maar het effectief in bezit nemen gaat niet zonder strijd en moeite": met de lln nagaan in welke mate alles wat we willen realiseren in ons leven strijd en moeite kost en tegenstand moet overwonnen worden.

- Gesprek over ‘moedig en sterk’ zijn. Hebben de leerlingen momenten gehad dat ze moedig en sterk moesten zijn? Waarom?
- Wat is een “geloofsstap”? Vind je het moeilijk om een stap te zetten als je geen (menselijke) zekerheid hebt, als je de grond onder je voeten niet “ziet”?
- Zou jij, zoals Rachab, een keuze kunnen/durven maken tégen je ganse omgeving in? Welk was haar echte motivatie: moedig geloof in God of berekend eigenbelang?

Week 2: Jozua en het verbond

Toelichting

(Doelstelling 6) Aan het einde van zijn leven roept Jozua bij zijn afscheidsrede (hfst 23) het volk op om toch maar trouw God te blijven volgen, en waarschuwt hij hen voor de vernietigende gevolgen van verkeerde keuzes (uw vijanden worden tot een “strik, een val, een gesel...”, 23:13). Hij vraagt van hen een duidelijke keuze door hen het verbond plechtig te laten vernieuwen (hfst 24): “Kies dan heden wie gij dienen zult” (24:15). En hoewel Jozua hen voorhoudt dat ze hun belofte niet zullen kunnen houden, verzekert het volk viermaal plechtig dat ze dit wél zullen doen (24:18,21,22,24).

Aansluitend bespreken we met de lln hoe moeilijk het kan zijn om consequent te kiezen, en onze keuze te volgen (doelstelling 13, 14 en 16).

Bijbel

Jozua 23: 1-2, 14-16: afscheidsrede van Jozua

Jozua 24: 1, 10-28: verbondsvernieuwing te Sichem

Suggesties voor invulling

- Bespreek met de lln de spreuk “Kiezen is verliezen”.
- Kiezen kan soms verscheurend zijn: je hart wil het een en je verstand zegt het omgekeerde, of: je ene gevoel wil A, maar je andere gevoelens willen B; je geweten zegt dat iets niet mag, maar je voelt een bijna onweerstaanbare drang om het toch te doen... Zoek met de lln naar voorbeelden.
- Zoek met de lln naar voorbeelden van (soms kleine) verkeerde keuzes die catastrofale gevolgen hebben (bijv. dronken achter het stuur zitten en...). Maar ook van goede keuzes die een levenslange zegen meebrengen.
- Maakt geloven een verschil uit in onze dagelijkse keuzes?
- Is geloven een gevoel, een psychologische aanleg, een genetische erfenis, of zélf een keuze?
- Waarom is het houden van de Thora zo belangrijk? Is dat vandaag voor ons ook? Zoek voorbeelden (bijv. liegen of eerlijk zijn, trouw in relaties...).
- In de actualiteit spelen vragen over de Palestijnen en de staat Israël. Op welke wijze(n) wordt het boek Jozua aangehaald in dit conflict? Besteed aandacht aan verschillende visies en houd het vooral informatief.
- Bespreek enkele citaten uit het dagboek van Anne Frank: zie INFO 1.
- De film “Oorlogswinter” brengt in beeld hoe een tiener in Wereldoorlog II voortdurend keuzes moet maken tussen goed en kwaad.
- Laat de leerling zelf ontdekken wat er allemaal komt kijken bij het maken van keuzes: zie INFO 4.

Week 3: Rechters: recht of krom?

Toelichting

Na de dood van Jozua wordt er geen nieuwe leider aangesteld. Daardoor ontstaat een vacuüm waarin iedereen steeds meer doet “wat goed is in zijn eigen ogen”. (*Doelstelling 8*) In Rechters hfst 1 lezen we al hoe de Israëlieten niet alle volken verdrijven, en in hfst 2:6 – 3:4 lezen we een perfecte samenvatting van het verloop van de rechterverhalen (de vier fasen van: ontrouw/afgoderij; verdrukking/ellende; roep tot God; bevrijding door een rechter). De zuigkracht van de omgeving (afgoden, de meerderheid...) blijkt altijd weer enorm sterk.

(*Doelstelling 7*) Een rechter (Hebreeuws “sjofeet”) is een charismatisch, door God gezonden leider zonder officieel of centraal gezag: hij wordt door het volk op spontane manier tot rechter uitgeroepen na een bijzondere daad van bevrijding. Hij heeft (i.t.t. een koning) geen paleis, leger, wetgevende macht en er is geen erfelijke opvolging.

(*Doelstelling 9*) Wie een buitenbeentje wil kiezen, kan het verhaal van Debora nemen (hfst 4-5), een “profetes” en “een moeder in Israël”, wat vrouwelijk tegengewicht in een bijna exclusieve mannenwereld.

Bijbel

Rechters 2 : 1-5: inleiding over beginnende ontrouw van Israël

Rechters 2: 10-23: samenvattende beschrijving van het verloop van alle rechterverhalen

Rechters 4: 1-24 + eventueel Rechters 5: Barak, Debora en Jaël

Suggesties voor invulling

- Verhelder de titel “rechter” door het volgende te bespreken: Waarom zijn er eigenlijk leiders nodig? Maak de vergelijking met het Wilde Westen en de rol van de *sheriff*, troubleshooter. Zie INFO 2, voorlopig leiderschap.
- Laat de leerlingen zelf het “refrein” van het boek ontdekken door hen bijv. in Rechters 3:5-11, 3:12-30; 4:1-24 de herhaling te laten vaststellen.
- Kleur op een blanco kaartje de verschillende stammen van Israël in, en duid de plaatsen aan waar de rechters woonden of actief waren.
- Wat zou er vandaag (bijv. bij jou thuis, op school, in de maatschappij...) gebeuren als iedereen doet “wat goed is in zijn eigen ogen”, als iedereen zijn eigen regels maakt (bijv. in het verkeer, in een sport...)
- Waarom heeft afgoderij zoveel zuigkracht? Was dat alleen toen of ook vandaag? Vind je het moeilijk om volgens Gods Woord te leven in de huidige maatschappij? Welke keuzes vraagt dat?
- Is het kwade gemakkelijker om te kiezen dan het goede? Waarom wel of niet?
- Wat gebeurt er wanneer er geen duidelijk of sterk gezag is? Bijv. als de leerkracht de klas verlaat voor 5 minuten, zou je “braaf” verder werken?
- Zoek met de leerlingen naar voorbeelden uit de schoolwereld i.v.m. keuzes op korte en lange termijn (bijv. later een diploma willen halen, betekent nu minder tv kijken)

Week 4: Gideon, de held met knikkende knieën

Toelichting

(Doelstelling 10) De twee sterkste voorbeelden van rechters (ook de langst uitgewerkte verhalen) zijn Gideon en Simson. Typisch aan Gideon is zijn aarzelende houding (Minstens viermaal heeft hij van God een stevige duw in de rug nodig! – 6:21, 37, 39, 7:10), maar als het erop aankomt, doet hij het toch maar! Zijn eerste daad om het Baälsaltaar van zijn eigen vader neer te halen, vraagt al een overwinning van al zijn angsten. En met 300 ongewapende mannen optrekken tegenover 120.000 vijanden lijkt wel een zelfmoordopdracht. Gideon is een goed voorbeeld voor ons, omdat de meeste mensen zich in een “geloof met knikkende knieën” kunnen herkennen.

Bijbel

Rechters 6: 1-32 Gideon geroepen

Rechters 7: 1- 22 Gideon overvalt de Midjanieten

Suggesties voor invulling

- Kan je je herkennen in de aarzelingen van Gideon? Ben jij ook soms zo’n twijfelaar?
- Heb je soms “met knikkende knieën en bonzend hart” een keuze gemaakt die achteraf heel goed bleek?
- Vind je het gemakkelijk om tegen de meerderheid in te gaan? De groepsdruk te trotseren?
- Zoek voorbeelden van mensen die dit met hun leven bekocht hebben.

Het is een rode draad in de Bijbel dat het niet gaat om de grootste en de sterkste maar juist om de zwakke en de kleinen. Gideon mag daarom niet met een grote groep ten strijde trekken maar moet laten zien dat de overwinning God toe komt. Kun je in de Bijbel nog meer verhalen vinden die passen in die rode draad? Met andere woorden waarin het kleine en zwakke omhoog wordt getild? (Jakob krijgt de zegen in de plaats van Esau, het loflied van Hanna en Maria, David verslaat de reus, de kinderen die door Jezus worden gezegend, het ezeltje van de intocht in Jeruzalem).

Week 5: Simson, de tragische held

Toelichting

(Doelstelling 11)

Simson wordt van voor zijn geboorte aan God gewijd (‘nazireeër’: gewijde) en voorbestemd om bevrijding te brengen. De geboorte van Simson is wonderlijk, want de moeder van Simson is eigenlijk onvruchtbaar. Er zijn nog meer onvruchtbare moeders in de Bijbel (o.a. Sara, Rachel, Hanna, Elisabet). Deze moeders hebben veel gemeenschappelijk. Telkens staan zij aan het begin van Gods ingrijpen in de geschiedenis. God geeft toekomst! Toch lijkt Simson tijdens zijn leven wel elke keuze verkeerd te maken: hij leeft alleen voor zichzelf en valt altijd op de vrouwen van de vijand. Zijn enige drijfveren lijken blinde verliefdheid en wraak, maar ondanks dit alles is God in staat hem te gebruiken voor een grote bevrijding voor Israël. Hij is en blijft een tragische held, geen voorbeeld om na te volgen. Het is tekenend voor de duistere periode in Israël aan het eind van de rechterperiode.

(Doelstelling 15) Spreek erover hoe Gods trouw veel hoger is dan onze ontrouw en Hij verkeerde keuzes kan ombuigen tot iets goeds.

De Bijbelgedeelten (hfst 13-16) kunnen in deze periode slechts gedeeltelijk en bij voorkeur vertellenderwijs doorgenomen worden.

Bijbel

Rechters 13: 1- 25: de geboorte van Simson

Rechters 14: 1-20: Simsons huwelijk

Rechters 15: 1-16: Simsons wraak

Rechters 16: 4-22: Simson en Delila

Rechters 16: 23-31: Simsons dood

Suggesties voor invulling

- (*Doelstelling 14*) Het liefdesverhaal van Simson met de lange haren en Delila spreekt velen aan. Het is wel het begin van het einde van Simsons leven. Simson gaat ten onder aan een verkeerde keuze! Hoe bepalen de keuzes in de liefde ons leven?
- Wat of wie is een nazireeër? Uitdiepen aan de hand van Numeri 6:13-21.
- God gebruikt juist Simson op het moment dat hij het zwakst is. Ook Gideon met zijn kleine bende kan een groot leger verslaan. Onze normen zijn niet de maatstaf van God. Denk jij dat God ook juist jou in je kleinheid en zwakheid kan gebruiken?
- Zoek andere voorbeelden van hoe verkeerde keuzes tot een goed resultaat kunnen leiden.
- Het spannende verhaal van Simson nodigt uit tot het maken van een krant. Je kunt online een krant maken via <http://www.zelfkrantmaken.be/>.
- Om het 'zondagsschoolachtige' te overstijgen is het misschien mogelijk om een eigentijdse hertvertelling aan te bieden, waarop de leerlingen dan kunnen reageren (ze kunnen het dan te vrij vinden of wel mooi, maar tegelijk krijgen ze dan een beeld van het *onorthodoxe* van Simson, waarbij een aantal begrippen als 'Filistijnen' en 'nazireeër' en het 'basisvertrouwen of de geloofsovertuiging' van Simson aan het licht komt. Zie bijv. Rabbijn Soetendorp in 'Zoals er gezegd is over...' INFO 3
- Maak gebruik van het uitgebreide visuele materiaal dat te vinden is op de Thomas-website.

4. Didactisch materiaal en bronnen

H, Jagersma, De geschiedenis van Israël in het oudtestamentische tijdvak, *Kampen 1984, p. 90-127.*

K.A. Deurloo , *Jozua, Verklaring van een Bijbelgedeelte.* Kampen, 1982.

André Fox, Met de Tora het land in, '*de Open Poort*', nr. *Land in zicht*, p. 3 -6, juni 1992.

Saskia Ketelaar, Rachab, profetes met brede blik, '*Interpretatie*', *Zoetermeer 2004*. Online te vinden op www.kuleuven.be/thomas/algemeen/actualiteit/lesimpulsen/bijbel/bijbelfiches/fiche.php?id=29

R.H. Matzken ea, De Bijbel in de Basis, 3, pp. 9-21 en Werkboek pp. 5-14, uitg. NijghVersluys , Baarn 2004.

Willien van Wieringen, Dochters in de aanbidding, over de vijf vrouwen rond Simson, '*s Hertogenbosch 2007*

www.christiananswers.net/dutch/q-abr/jericho-kids-nl.html (over archeologie en Jericho)

www.kuleuven.be/thomas/algemeen/actualiteit/lesimpulsen/bijbel/bijbelfiches/simson.php

INFO 1

CITATEN uit het dagboek van Anne Frank

“Er is nu eenmaal in de mensen een drang tot vernielen, een drang tot doodslaan, tot vermoorden en razend zijn, en zolang de gehele mensheid, zonder uitzondering, geen grote metamorfose heeft ondergaan, zal de oorlog woeden, zal alles wat opgebouwd, aangekweekt en gegroeid is, weer afgesneden en vernietigd worden, om daarna opnieuw te beginnen”.

“Ik denk niet aan alle ellende, maar aan al het moois dat er nog is!”

“Het zijn wij allen die de oorlog willen en aanvaarden”.

“Ondanks alles geloof ik in de innerlijke goedheid van de mens.”

“Wat geweldig dat niemand ook maar één moment hoeft te wachten met het verbeteren van de wereld.”

Wie was Anne Frank?

Anne Frank (geboren in 1929 in Duitsland) was een joods meisje. Door de opkomst van het nazisme vluchtten haar ouders naar Nederland in 1933, waar ze verder opgroeide. Door de toenemende maatregelen tegen Joden, besloten ze op zes juli 1942 onder te duiken in het beroemde “Achterhuis” in Amsterdam. Samen met acht mensen leefden ze meer dan twee jaar lang in enkele kleine kamers zonder ooit buiten te komen, in voortdurende angst om ontdekt te

worden. Anne schreef regelmatig in haar dagboek, dat ze beschouwde als haar beste vriendin en Kitty noemde. Ze schreef erin over haar familie, over haar school, haar vriendinnen, over de dingen die haar bezighielden, haar angst, over haar huisgenoten, haar verliefdheden, over haar wens om journaliste of schrijver te worden en over de oorlog.

Op 4 augustus 1944 werden ze allemaal ontdekt, gearresteerd en naar een concentratiekamp gebracht. Anne leefde er nog een half jaar. In maart 1945 stierf ze.

Haar vader Otto Frank is de enige van de onderduikers uit het achterhuis die het concentratiekamp heeft overleefd. In de zomer van 1947 werd het dagboek uitgegeven. Hiermee had Otto Annes wens eenmaal een schrijfster te worden in vervulling doen gaan. Nu is het boek in 55 talen uitgebracht! Er zijn ruim 20 miljoen exemplaren van verkocht. Ook zijn er films en toneelstukken over gemaakt. Veel straten en scholen zijn naar haar vernoemd.

Anne Frank staat symbool voor de zes miljoen Joden die in de Tweede Wereldoorlog zijn vermoord door de Nazi's.

INFO 2

Voorlopig leiderschap

Verschenen in *Interpretatie* van september 2005

Het boek *Rechters* zou je kunnen lezen als een uitgebreide meditatie over de bittere noodzaak van leiderschap. De periode van de Rechters strekt zich uit tussen het grote leiderschap van Mozes en Jozua enerzijds en de wording van Davids koningschap anderzijds. Jozua heeft de stammen van Israël ieder een eigen plek gegeven in het beloofde land. Juist voor zijn dood is in een plechtige volksvergadering het verbond tussen Israël en de Eeuwige bekrachtigd. Het goede leven in het goede land kan dus beginnen. De gedachte lijkt te zijn dat daarvoor in principe geen menselijk leiderschap nodig zou moeten zijn. Mozes was er met het oog op de bevrijding uit Egypte en de barre tocht door de beproevingen van de woestijn. Jozua was er met het oog op de 'bevrijding' van het land. Maar nu de materiële randvoorwaarden vervuld zijn en de verbondsregels helder zijn, moet Israël zonder menselijk oppergezag kunnen leven. Zo brengt Gideon het onder woorden: 'Niet ik zal over jullie heersen, niet mijn zoon zal over jullie heersen, de Eeuwige zal over jullie heersen' (8,23).

Het boek *Rechters* staat in het teken van dit ideaal, maar ook van de onmogelijkheid om dit ideaal in werkelijkheid om te zetten. Zonder zichtbaar en voelbaar leiderschap blijkt Israël niet in staat om zich binnen het verbond met God te blijven bewegen. Telkens weer wenden de mensen zich tot de zichtbare en tastbare goden van het land. Het lukt zonder krachtig leiderschap niet om een volk apart te blijven. De goede orde zit de mensen blijkbaar niet in het bloed.

In deze experimentele periode staat er telkens pas een leider op als het volk diep in de ellende zit. Het verhaal vertelt keer op keer dat Israël zich door ontrouw aan de Eeuwige in de nesten heeft gewerkt en om hulp schreeuwt, en dat God dan iemand laat opstaan die Israël bevrijdt. Verschillende van deze bevrijders blijven vervolgens hun leven lang een soort leiderschap uitoefenen. Ze worden 'rechter' genoemd om aan te geven dat ze de dingen rechtzetten als het volk er zonder hun doorslaggevende inbreng niet uitkomt. Misschien is de term *sjofeet* in hedendaagse taal nog het best weer te geven met *troubleshooter*. Het betreft een provisorisch leiderschap, niet een voortdurend uitgeoefende functie. Er is geen vaste plek of hoofdstad van waaruit de rechters optreden, ze komen telkens uit een andere stam, en hun opdracht wordt niet door een opvolger voortgezet. Pas Samuël, de allerlaatste rechter die buiten het boek valt, benoemt zijn zonen als opvolgers, maar de opmaat naar een Israëlitisch koningschap is dan al begonnen.

Piet van Veldhuizen

INFO 3

Rabbin J. Soetendorp, *Zoals er gezegd is over Richteren*, p.129 vv

... Het waren vreemde verhalen, de verhalen van de richteren. Telkens wanneer je ze weer hoorde, zoals ze in de Bijbelrollen zijn opgenomen, zoals ze werden voorgedragen door priesters en Levieten, was het een rare, wilde tijd, een tijd vol spanning en onzekerheid. Wat moest je denken van het verhaal van Simson, de krachtmens? Zijn hele leven kwam in dit verhaal naar voren, ja, meer dan zijn leven. Want vóórdat hij geboren was, wisten zijn ouders al dat het een bijzondere jongen zou worden. Zij hadden nog nooit eerder een kind gehad en toen zij wisten dat er een kind zou komen, wisten zij ook dat het een heel bijzonder kind zou zijn. En dat werd hij ook, van zijn jonge jaren af. Zijn haren, die nooit mochten worden geknipt, gaven hem het uiterlijk van een wilde. Hij kon niet stil blijven zitten. Hij werd misselijk van de bekrompenheid en benepenheid van de stam Dan, een arme stam in het grensgebied van de Filistijnen. Hij hoorde altijd spreken van de schepen aan de kust, maar zij durfden er niet heen te gaan, want de Filistijnen zouden ze weggagen. Zij waren vlak bij de zee en kwamen er nooit. Zij waren vlak bij de Filistijnen, die alles hadden, ijzer en koper en goud. En zij hadden niets anders dan armoedige kudden en nog armoediger huizen. Simson kon het niet uithouden. Waarom zou hij minder zijn dan de Filistijnen? Hij kon er wel tien aan.

En zo was hij van huis weg gelopen en stiekum langs een pad het Filistijnse land ingegaan. En toen de jongens van de Filistijnen hem weg wilden jagen, had hij gevechten en gewonnen. Natuurlijk hadden de meisjes dat prachtig gevonden en zo had hij vriendinnen gekregen in het Filistijnse land. Zijn ouders waren zich dood geschrokken toen hij ze vertelde dat hij er één wou trouwen; een meisje uit Timna. Zij hadden natuurlijk gezegd.: 'Waarom zoek je niet één van de meisjes van onze eigen stam?' Hij had alleen maar *nee* gezegd. Hij had ingeslikt wat hem op de lippen lag: 'Dan word ik net zo'n mannetje als mijn vader en trouw ik net zo'n timide vrouwtje als mijn moeder. Dan zal ik ook wegduiken achter de heg als er een Filistijn komt.'

Hij had het klaargespeeld om zijn ouders mee te nemen naar het land van de Filistijnen. Zij hadden bij het bruiloftsfeest al die dagen schuchter in een hoekje gezeten en zij hadden vol verbazing toegekeken hoe hij het klaarspeelde om de baas te spelen over een hele groep Filistijnen. Hij had het hoogste woord, maar ... hij dronk niets. Daarvan week hij niet af. Hij bleef een *Nazier*, een, die zich de belofte der onthouding heeft opgelegd. Toen de anderen dronken waren, was hij dus nuchter en toen gaf hij het raadsel op. Een raadsel, dat zij zelf ook niet begrepen. Toen zij later de oplossing hoorden, hadden zij vol schrik er aan gedacht wat er eigenlijk wel gebeurd was op de middag toen zij met zijn drieën naar het land der Filistijnen waren gegaan. Een leeuw, Simson had een leeuw gezien. En in plaats van weg te lopen, was hij naar hem toe gegaan. Hij had een leeuw overwonnen! De jongen moest wel buitengewoon sterk zijn. En dan later honing te eten uit het geraamte van een dode leeuw! Was dat wel hun jongen? Wat een vreemde vent was het toch!

[...]

Het einde... Simson, de blinde, in de tempel van Dagon.

Muziek, riep het volk. En de klank van trompetten en bazuinen vulde de ruimte. Simson stond tussen de pilaren. Aarzelend tastten zijn handen naar de kolommen, precies. Zijn vingers, de geoefende vingers van een blinde, hadden de rustpunten gevonden waar de aaneengevoegde stenen de pilaren hun steun gaven. Simson had eindelijk het eindpunt bereikt. Hij zag niets. Zijn ogen konden immers niet meer zien. Hij zag niet de Filistijnen op de galerijen; hij hoorde ze alleen maar. Wat hij zag was de stam Dan, die eindelijk weg zou trekken. Hij zag vader en moeder, eeuwige angst en eeuwige armoede, en het trots voorbij rijden van Filistijnse strijdwapens. Hij zag het veld lussen *Torra* en *Esjaol*. Hij zag de zon opgaan in zijn glorie en hij zag de kinderen van de stam bij de kudden, in het land van het noorden. En dan, ineens, zag hij zichzelf, geketend aan een wiel, rondlopend als een blind paard.

Hij hield de beide pilaren vast, die van de vrijheid en het leven, die van de slavernij en het graf. 'O, God,' zei hij, 'nog één keer! Laat mij met hen sterven!' Hij omvatte de pilaren en het leek alsof hij een danspas maakte. De Filistijnen, dronken van vreugde, stampten wild op de grond. 'Simson ketent zichzelf aan de pilaren van Dagon's tempel. Kijk, hij gaat buigen voor Dagon! Kijk naar het buigen van het vertrapte Israël!'

Toen spanden de aderen in de armen van Simson. Hij boog door... Een doodscreet vulde de ruimte. De pilaren weken opzij ... daar scheurde het dak... de galerijen kwamen met donderend geraas naar beneden en alles wat in de tempel was werd bedolven onder het puin. Gillen - schreeuwen. Die nog vluchten kon, vluchtte. Niemand keek om naar degene, die half was begraven, maar nog leefde. Een gekerm vulde de nacht. In de stilte die volgde kwam een groep mannen naar voren, kleine, bedeesde mannen. Tussen hen in was een baar. Zij gingen recht op de plaats af waar Simson gestaan had. Zij werkten urenlang en haalden de stenen opzij. Dan vonden zij het lichaam van Simson, legden het op de baar en brachten het naar huis. Daar waar Manoach, de vader van Simson, gewoond had, daar waar hij nu was begraven, begroeven zij Simson. Zij hielden een dag en een nacht wacht bij de grot. In de ochtend trokken zij weg, weg naar het noorden.

Info 4 Hoe maak ik een goede keuze?

Gebaseerd op ideeën van Tom Schuddinck & Ward Campo

Enkele Dilemma's

<i>Parijs</i>	<i>of</i>	<i>Londen</i>
<i>studeren</i>	<i>of</i>	<i>werken</i>
<i>zomervakantie</i>	<i>of</i>	<i>wintersport</i>
<i>samenwonen</i>	<i>of</i>	<i>trouwen</i>
<i>zoet</i>	<i>of</i>	<i>zout</i>
<i>uitgaan</i>	<i>of</i>	<i>gezellig etentje</i>
<i>vakantiejob</i>	<i>of</i>	<i>op kamp met vrienden</i>
<i>vrienden</i>	<i>of</i>	<i>ouders</i>
<i>liefde</i>	<i>of</i>	<i>luxe</i>
<i>voetballen</i>	<i>of</i>	<i>volleyballen</i>
<i>de boel op stelten zetten</i>	<i>of</i>	<i>je aan de regels houden</i>
<i>veel vrienden hebben</i>	<i>of</i>	<i>een goede vriend hebben</i>
<i>vader</i>	<i>of</i>	<i>moeder</i>
<i>niksen</i>	<i>of</i>	<i>vrijwilligerswerk</i>
<i>aanval</i>	<i>of</i>	<i>verdediging</i>
<i>adoptie</i>	<i>of</i>	<i>kinderloos</i>
<i>uiterlijk</i>	<i>of</i>	<i>innerlijk</i>
<i>roken</i>	<i>of</i>	<i>stoppen met roken</i>
<i>uitgeven</i>	<i>of</i>	<i>sparen</i>
<i>cocktail</i>	<i>of</i>	<i>bier</i>
<i>muziek</i>	<i>of</i>	<i>film</i>
<i>eerlijk zijn</i>	<i>of</i>	<i>liegen</i>
<i>lekker koken</i>	<i>of</i>	<i>meeneempizza</i>
<i>tv-kijken</i>	<i>of</i>	<i>gezellige babbel</i>
<i>de zee</i>	<i>of</i>	<i>de bergen</i>

Moeilijke kiezers

Elke dag moet je kiezen. Welke kleren je aantrekt, wat je eet. Sommige dagelijkse keuzes lijken onbelangrijk. Andere hebben een grote invloed op je persoonlijke toekomst en/of die van iemand anders. Sommige keuzes maak je makkelijk, andere lijken onmogelijk.

De ene mens hakt ook al sneller de knoop door dan de andere. Maar iedereen staat in ieder geval wel eens voor een 'moeilijke' keuze.

Blik even terug op de dilemmaopdracht.

- Geef de vijf dilemma's die jou het moeilijkst leken. Rangschik ze volgens moeilijkheidsgraad.

1.

2.

3.

4.

5.

- Waarom heb je deze vijf keuzes als het moeilijkst aangegeven? Probeer per keuze een duidelijke uitleg te formuleren.

De keuze van je leven maak je elke dag

Voor welke keuzes kom je te staan? Maak een overzicht van alle keuzemomenten op een doorsnee dag in je leven nu, van bij het allereerste ontwaken tot je in slaap valt.

Morgen:

Voormiddag:

Middag:

Namiddag:

Avond:

Weekend:

Welke keuzes houden jongeren van jouw leeftijd bezig?

Besluit:

Als jongere geniet je heel wat vrijheid. Je verkent je mogelijkheden en beperkingen door te experimenteren. Je kunt met je leven nog alle kanten uit.

Om een richting te geven aan je leven moet je ontelbare keuzes maken. Vooral bij kleine keuzes wordt er al eens een snelle, impulsieve beslissing genomen. Andere 'grote beslissingen' worden best heel bewust overwogen en dan kies je heel bewust.

Keuzemogelijkheden

Om een goede keuze/beslissing te maken, kun je een meerstappenplan (keuzeprocédé) volgen. Hier is een model dat bestaat uit **3 hoofdstappen namelijk**: zien, oordelen en handelen.

Zien

Wat is het probleem?

1. Welke gevoelens komen bij je op?
Welke gedachten komen bij je op?

Oordelen

Wat vind je daar van? En wat vind de Bijbel daarvan?

2. Welke zijn de mogelijke keuzes die je in deze situatie hebt?
3. Welke voor- en nadelen heeft elke keuze?
4. Welke andere personen zijn bij jouw beslissing betrokken?
En wat zijn de gevolgen van jouw keuze voor hen?
5. Tenslotte maar niet het minste: wat zou de Bijbel over jouw keuzemogelijkheden zeggen? Sommige jongeren dragen een polsbandje met de letters: WWJD. (What would Jesus do)

Handelen

6. Ga voor je keuze!
Kom openlijk uit voor je beslissing.
7. Blijf bij je beslissing en maak er het beste van, ook al zijn er tegenslagen of mensen die het niet begrijpen! Maak je echt een foute keuze, dan mag je altijd vergeving vragen en opnieuw beginnen.

Toepassing op zien – oordelen - handelen

a) Monitor zijn

Bart, 18 jaar, heeft zich bij zijn kerk opgegeven als monitor voor de begeleiding van een zomerkamp voor 10- tot 12-jarigen. Hij volgde een cursus en is vorig jaar al één keer begeleider geweest. Om volwaardig begeleider te zijn moet hij nog een kamp met succes begeleiden.

Vandaag vraagt zijn lerares toneel op de muziekschool of Bart in de vakantie wil meegaan als monitor op een toneelkamp. De lerares heeft al heel veel inschrijvingen van kinderen, maar mist nog bekwame monitoren voor de begeleiding. Toeval wil nu dat het toneelkamp uitgerekend valt in dezelfde week van het kamp van zijn kerk. Eigenlijk heeft Bart veel meer zin om met zijn toneelleerkracht mee te gaan. Toneel spreekt hem aan en bovendien is er daar niet zoveel voorbereidingswerk als aan het kamp van de kerk. Maar hij heeft de leiding al toegezegd en zij rekenen op hem. Hij neemt contact op met de leiding en legt de situatie uit. De leiding zegt hem echter dat hij absoluut niet meer kan veranderen omdat alles al is geregeld. Als hij niet komt, brengt hij hen in de problemen.

Bart staat voor een vreselijk moeilijke beslissing, want hij wil zijn leraar toneel ook niet ontgoochelen. Welke keuze moet Bart hier maken?

1. Probleem. Wat is het probleem?
2. Welke gevoelens komen bij Bart op?
Welke gedachten komen bij Bart op?
3. Geef bij elke keuzemogelijkheid de voor- en de nadelen op:
4. Welke andere personen zijn bij deze beslissing betrokken en welke zijn de gevolgen voor hen?
5. Welk argument is het meest doorslaggevende voor een goede keuze? Wat zou de Bijbel zeggen over zijn keuze? En.. wat moet hij nu doen?
6. Welke moeilijkheden kan Bart nog op zijn weg tegenkomen bij het waarmaken van zijn keuze?

Beoordeel volgende sms'jes

sms

Als je niet kiest, dan kies je toch, want je kiest om niet te kiezen.

sms

Kiezen is altijd (een beetje) verliezen!

sms

Was ik al maar 18, dan kies ik zelf wat ik doe of laat voor de rest van mijn leven.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bo, 16 jaar

"Ik ben Bo, 16 en heb net de vakantie van mijn leven gehad. Een leider bij ons op de Chiro had me gevraagd eens mee naar een migrantenspeelplein te gaan als vrijwilliger. Hij dacht dat het me wel zou aanspreken. Dus ben ik na het kamp eens gaan kijken. Ik was wel een beetje zenuwachtig. Bij mij op school zitten haast geen migranten en op de Chiro al helemaal niet. Ik wist niet goed wat ik kon verwachten, maar het is echt reuze meegevallen. De kinderen die kwamen spelen waren voornamelijk Marokkaans en Turks. Zowel

de kinderen als de medeleiding, waarvan het merendeel zelf migrant is, waren heel open en aanvaardden mij meteen. De Marokkaanse en Turkse mentaliteit is heel anders dan de onze. Ze zijn heel uitbundig en enthousiast, en ze nemen geen blad voor de mond. Ze kunnen ongetwijfeld hun mannetje staan. Maar dat kunnen ze ook goed gebruiken. Ik ben erg geschrokken toen we op uitstap gingen naar een grote speeltuin. Er was een groep blanke jongeren die onze kinderen zomaar begon uit te schelden en van de speeltuigen te duwen, terwijl de kinderen niks gedaan hadden! Ik begrijp nu veel beter hoe ze zich zo vaak moeten verdedigen en moeten opboksen tegen vooroordelen. Ik heb me ongelooflijk goed geamuseerd en heb ook veel bijgeleerd. Ik ga volgend jaar zeker terug."

Antoni, 15 jaar

"Ik werk tijdens het weekend in een café.

*Waarom?
Voor het
geld
natuurlijk!
Het leven is
duur hoor.
Hoe denk je
dat ik
anders mijn*

GSM rekening kan betalen? Ik vind dat geld moet rollen. Ik koop graag dure merkkleding en ik heb er ook heel wat voor over. Later wil ik een job waar ik snel rijk mee kan worden. Ik hecht veel belang aan een goed voorkomen en daar hoort natuurlijk een coole auto bij, dat maakt veel indruk op mensen."

Quote:

***Je kunt het laten,
je kunt het doen of
je kunt het gewoon
laten doen.***

Sofie, 17 jaar

"Vier maanden geleden ben ik bevallen van Saartje, mijn dochttertje. Toen mijn vriend hoorde dat ik zwanger was, heeft hij me direct aan de kant gezet. Ik heb hem nog een paar keer proberen te bellen, maar hij weigerde en weigert nog steeds elk contact. Hij wil niks met ons te maken hebben. Ik probeer niet te vaak aan hem te denken. Ik word er alleen maar verdrietig van. Gelukkig helpt mijn moeder mij met Saartje. Zij zorgt voor haar zodat ik nog naar school kan en niet teveel achterop geraak. Een aantal meisjes in mijn klas hebben mij ooit gevraagd waarom ik niet gewoon een abortus heb laten uitvoeren. Ik heb daar natuurlijk ook over nagedacht, maar ik kon die beslissing niet nemen. Hoe erg ik het ook vond om mijn onbezorgd tienerleventje te laten varen, en hoe ik mezelf en mijn ex- vriend al vervloekt heb omdat we niet voorzichtiger waren geweest, ik voelde mij op de één of andere manier echt verbonden met het kindje in mijn buik. Dat was mijn kind! En vooral de steun van mijn ouders was enorm belangrijk voor mij. Ik weet dat ik er niet alleen voor sta."

Welke keuzes maken en hebben deze 3 jongeren gemaakt?

Wat zeggen die keuzes over hun ingesteldheid, hun visie op de wereld en hun grondhouding tegenover andere mensen, tegenover hun omgeving?

Eén bepaalde grondhouding en bovendien de gulden regel van verschillende levensbeschouwingen is: “bemin de ander als jezelf”. Of met Bijbelse woorden: Heb je naaste lief zoals je zelf.

Leg uit hoe deze grondhouding mensbevorderende keuzes mogelijk maakt.

Wie zo handelt zal anderen behandelen zoals hij zelf wil behandeld worden. De keuzes die we dan maken zullen het goede voor de ander vooropstellen en mogelijk maken.

Kan je een voorbeeld geven van een bekende of minder bekende figuur die vanuit een positieve grondhouding mensbevorderende beslissingen neemt of keuzes maakt?

Ken je zo iemand uit je naaste omgeving? Zo ja, wie?

Heb je die spanning tussen jezelf (je eigen wereldje, je eigen wil) en de verantwoordelijkheid voor een ander al eens ervaren? Kan je daar een voorbeeld van geven?